

מלאכת סופר

עלון לענייני הסת"ס.

יו"ל ע"י מכון "מלאכת סופר" | אלול תשע"ו | 052-7657370

דבר העורך:

הנה אנחנו בקד"ש בתחילת הימים הנוראים אשר בו כל אחד יליף חיפוש מחיפוש במעשיו הטובה היא אם רעה. וכידוע מנהג חסידים בזמנים אלו לבדוק את התפילין והמזוזות שלהם שלא יהיו להם מצוות אלו לרועץ וכמ"ש כבר בעבר מעשה מהזוה"ק שבשביל וא"ו יתירה שהיה בס"ת דחו לתפילתם של בני העיר.

וצריך לדעת שבזמנינו מצוי שאפ"ל כשקונים מסופר מומחה ויר"ש מרבים פעמים שאין הדבר תלוי בו והסת"ס נהרסים מחמת דברים אחרים כגון שהייה במקומות לחים או חמים מידי וכדו'.

ולא מכבר ניגש אלי אברך יר"ש שקנה תפילין "חדשות" ורק כשבועיים הניח אותם אבל נשכחו ברכב זמן מרובה ולכן חשש לבדוקם, ובאמת בבדיקתם נתגלו 2 דיבוקים אשר פוסלות את התפילין.

וכן ראה בעמוד 4 תפילין שנכתבו ע"י סופר מומחה אשר עם הזמן האותיות נדבקו לקלף שמולם ונשברו שם כמה אותיות ונפסלו התפילין. ודברים אלו יכולים לקרות מחמת כמה וכמה סיבות וצירופים של הקלף הדיו מזג האויר וכדו'. ויש עוד הרבה בעיות הן בבתים הן ברצועות שהמניחים לא תמיד מודעים להם וכשמביאים לבדוק פתאום רואים שהיו מניחים תפילין עם בעיה מסויימת, או דבר השנוי במח' הפוסקים, ואף שבשעת קנייה באמת היו התפילין מהודרות. ושגיאות מי יבין.

וכעת בחתימת השנה הזמן לשוב ולהודות למגישי המדורים הנפלאים, הלא הם הרב מיכאל חימי והרב חיים איבגי והרב שי מנדלאוי שליט"א, ויה"ר שה' ימלא משאלות ליבם לטובה ויזכו שיפוצו מעינותיהם חוצה, ולא יצא דבר תקלה תח"ל. אמנ.

בברכת כתיבה וחתימה טובה,

חיים סיבוני

טוב לדעת:

נשאלתי כמה וכמה פעמים בענין בדיקת סת"ס האם יש חיוב לבדוקם ומתי?

תשובה: בדיקת תפילין כשהוחזקו בכשרות: בטור (ל"ט) כותב שתפילין שהוחזקו בכשרות א"צ בדיקה לעולם, ומביא לדברי השאלות שמצריך בדיקה פעמיים בשבע שנים וכותב שלא נהגו כן. ובאמת א"צ בדיקה לעולם, שמחמת האויר ששולט בהם אינן מתעפשות אבל אם אינו מניחן אלא לפרקים צריכים בדיקה פעמיים בשבע שנים. ובב"י הביא לדברי המכילתא ודעת רבי בירושלמי שנאמר בתפילין "מימים ימימה" ונאמר "ימים תהיה גאולתו" מה התם י"ב חודש אף כאן י"ב חודש, וא"כ צריכים בדיקה כל י"ב חודש. אבל דעת הלל הזקן בירושלמי שא"צ בדיקה לעולם וכמו שאמר אלו תפילין של אבי אמא הן. וכ"פ בשו"ע (ל"ט י'). וראה עוד בשו"ת יחו"ד (ה"א סי' מ"ט) שהרחיב בזה. ובכ"ז כותב הפמ"ג (א"א ט"ו) ח"ל: והמרבה לבדוק מסופרי מומחה ה"ז משובח. ע"כ. ובפרט בדורינו שנמצאו כמה וכמה פעמים בבדיקה שנייה ושלישית פיסולים בין שנתהו מחדש בין שהיו אף משעת כתיבה ה"ג, וכ"כ בקו"י (ל"ח) בשם כנסה"ג. ועכ"פ מנהג חסידים להחמיר כדברי המכילתא ולבדוק כל שנה בחודש אלול. (מנהג זה הובא בא"ח בשם חכמי צרפת)

כשאתרע ריעותא: כ"ז אמור כשהתפילין נבדקו מתחילה והוחזקו בכשרות ולא איתרע בהו ריעותא אבל אם נקרעו הבתים או נפלו למים וכדו' שאיתרע בהו ריעותא כבר אינם בחזקת כשרות וחייב לבדוקם ואם לא בודקם יניחם בלא ברכה. (ב"ח וש"א) וכן כשהונחו במקום לח זמן מרובה יש לחשוש שמחמת הלחות נתקלקלו התפילין. (שולחן גבוה כ') ונראה שאף אם הונחו ברכב זמן מרובה ובפרט במקומות הלחים שיש לחשוש לבדוקם שמא מחמת החום נתקלקלו.

בדיקת מזוזות: ביומא (יא). איתא מזוזת יחיד נבדקת פעמיים בשבוע (בשמיטה) ושל רבים פעמיים ביובל. וכ"פ בשו"ע (יו"ד רצ"א א') [ויש לעיין במזוזות שמניחים בכניסה לבניין האם הוא כשל רבים או כשל יחיד, דפי' רש"י בשל רבים היינו שערי חצרות ומדינות ועירות, וכתב הב"ח שאפ"ל בית שיש בו הרבה בעלי בתים ועושים מזוזה יחד בכניסה הוא כשל יחיד, וכ"ה בחת"ס (יו"ד רפ"ג) וא"כ לכאן גם כניסת הבנין הוא כשל יחיד, אלא שבכ"ז הרי רש"י כתב מזוזת שערי חצרות הוא של רבים, וא"כ יש לחלק בין פתח בית פרטי שא"א להכנס אליו אלא בני הבית לפתח שער חצר שיכולים להכנס גם אורחים וכדו' עד פתחי הבתים, וא"כ הוא כשל רבים שא"צ בדיקה אלא פעמיים ביובל, וכ"ד השולחן גבוה להקל.]
ודע שכשצריך לבדוק מעיקר הדין ולא בדק, מובא בב"י (ל"ט) בשם אורחות חיים שאע"ג דמצווה כתיקונה לא עביד שכר מצוות תפילין איכא.

הלכה למעשה: מתוך קונטרס מלאכת סופר.

סעיף ח':

- א. לכתחילה צריך שיאמר בתחילת העיבוד שמעבד לשמה בפיו דווקא ובדיעבד אם חשב בליבו כשה⁽¹⁾ ואם שכח לומר בתחילת העיבוד ונזכר קודם גמר העיבוד כשר בדיעבד דאמרינן הוכיח סופו על תחילתו.⁽²⁾ ובפרט שי"א שלשמה זה רק מדרבנן.⁽³⁾
- ב. אם עיבד לשם ס"ת שרי לכתוב עליו תפילין ומזוזות ואם עיבד לשם תפילין ואסור לכתוב עליו ס"ת ושרי תפילין ומזוזות ואם עיבדו לשם מזוזה אין לכתוב עליו אלא מזוזה דהכלל הוא שעיבוד לחמור מועיל לקל אבל עיבוד לקל לא מועיל לחמור, ואף שיש חולקים, הכי עיקר.⁽⁴⁾
- ג. אם עיבד לחמור דשרי להוריד לקל זה כשעדיין לא השתמש בו למצוותו דהזמנה לאו מילתא היא⁽⁵⁾ ולכן התחיל לכתוב ס"ת ונפסלה היריעה אסור לכתוב על הנותר תפילין ומזוזות שס"ת נכתב בשביל לימוד ועצם הכתיבה חשיבא כקיים מצוותו⁽⁶⁾ אבל כתב תפילין ונפסל יכול לכתוב על שאר הקלף מזוזה משום דעיקר מצוותם זה ההנחה והרי עוד לא הניחם וכמו תפילין של ראש שעדיין לא הניחם דשרי לעשות מהם תפילין של יד אבל אם הניחם אפ"ל פעם אחת אסור.⁽⁷⁾ וכ"ז להורידם מקדושה חמורה לקדושה קלה אבל להוציאם לחולין אסור דהזמנה לאו מילתא נאמר דווקא דשרי להורידם מקדושה לקדושה.⁽⁸⁾ ובכ"א אם התנה שיוכל להוציאם לחולין הכל כפי תנאו.⁽⁹⁾
- ד. מצווה מן המובחר לעבד כל קלף לצורכו שיאמר על קלף של תפילין לשם תפילין ועל של מזוזה לשם מזוזה ועל של ס"ת לשם קדושת ס"ת,⁽¹⁰⁾ אבל המעבדים כיום שעושים בכמויות לכל האנשים איש איש כרצונו ראוי שיעבדו הקלף לשם ס"ת ע"מ שיוכלו לשנותו לתו"מ ויוסיפו תנאי שיוכלו לשנותו לדבר חול ותו לא דאז מועיל להכלל אבל לומר לשם ס"ת או תפילין או מזוזות מסתפקים האחרונים אי מהני ובדיעבד יש להקל.⁽¹¹⁾

מקורות בקצרה.

- 1 בב"י הביא לסה"ת שמתפק ולכן הכרעת ההלכה ברא"ש ובשו"ע שרק "טוב" להוציא בשפתיו ובדיעבד כשר וכ"כ בקו"י (סי' רע"א).
 - 2 בשו"ע כתב "בתחילת העיבוד" ובקו"י (רע"א ס"ק ג') הביא מח' הפוסקים אם אמר קודם גמר העיבוד. ובקס"ה פוסל. ולהלכה מסיק בביה"ל (ד"ה בתחילת) להקל בדיעבד כהט"ז וכמש"כ בנוסף, לדעת הפמ"ג שלשמה זה מדרבנן. ע"ש.
 - 3 ראה בביה"ל (ד"ה וצריך) וכ"ד הפמ"ג.
 - 4 הנה בבאה"ט הביא דעת עבודת הגרשוני שאוסר להוריד אפ"ל מקדושה לקדושה, והסכים עימו רע"א בתשובה סי' ג'. וכל הפוסקים חלקו עליהם כ"מ בשו"ע וכ"מ מ"א בשם הלבוש וכ"כ בפמ"ג ובשע"ת וכ"פ במ"ב וכ"כ בקו"י (רע"א) וראה בבאה"ט שאף לעבה"ג אם התנה שרי. וכ"ה בשו"ת רע"א סי' ב'.
 - 5 כ"כ בפמ"ג וכ"מ בס"מ מ"ב וכ"ה במחצה"ש בשם א"ה.
 - 6 בדבר זה יש מח', דעת הלבוש הא"ר והמחצה"ש כדכתבנו, וכ"נ דעת הנוב"י מהדו"ת יו"ד סי' קע"ה. [אלא שיצא לחלק בין לכתוב על
- הנותר תפילין או מזוזה ע"ש]. אבל הפמ"ג חו"ס"ל שגם ס"ת הוי כלא הניחו ומותר לשנות. ובדברינו מיושב שאלת הפמ"ג. ודווקא בס"ת מיקל בדיעבד כשעדיין לא היה ספר כשר דס"ל דלא חל קדושה וכתפילין שלא הונחו מעולם. וראה בקו"י שהביא מח' אי שרי להוריד ס"ת לתפילין ובדיעבד אם הוריד כשה
- 7 מ"א ושו"ע סי' מ"ב.
- 8 מ"א פמ"ג וכ"כ במ"ב. אלא שיש להעיר שבספר התרומה (סי' קצ') כתוב מפורש שלרבא זה רק הכנה ושרי לכתוב עליו שטרי הדיוטות ולחלותו ע"ג בהמה ע"ש.
- 9 קו"י (רע"א) מ"ב.
- 10 כ"כ בקו"י (רע"א) וכ"כ בקס"ה (סי' ב' ס"ד) ובפרט שיש חו' כדלקמן.
- 11 אם אמר לשם הכל במ"ב מביא ספק בזה דהא אין ברירה. ומיקל בדיעבד וכ"כ בקס"ה בדיעבד להקל. ובקו"י (רע"א) ג"כ כתב יעשה כ"ד לשמו ואם לא יוכל, עכ"פ יעבד ע"מ שיוכל לשנות.

מעשה רב: שאלות שנשאלו להרש"ל"צ הרב מרדכי אליהו זצ"ל ופסקיו. מאת הרב חיים אבני.

בצורת אות ב':

מקראה - א] כשר אך צריך תיקון. ב] כשה ג] שאלת תינוק.
 ד] פסול. ה] פסול אך מותר לתקן אפילו בתו"מ.
 אין לפסוק לפי הדוגמאות האלו.

מיי
"קולמוס"
 02-6233131
 מכירה • בדיקה • ותיקון
 תפילין מזוזות וכל צרכי הסת"ם
 חיים אבני 052-6543567, 02-6233131
 10:00 - 16:00 חו"מ
 10:00 - 13:00 יום

אותיות מזוכימות:

דוגמאות של שינויי צורה, שאסף הרב מיכאל חימי – מוהל, ומו"ץ מוסמך בהוראת הסת"ם ע"י מו"ר הרה"ג ר' מרדכי פרידלנדר שליט"א רב קריית שומרי החומות רמת שלמה מו"צ העדה החרדית וראש ישיבת אור חדש.

לשאלות בסת"ם אפשר להתקשר לרב חימי 0527121320 בשעות הערב. מתארגן שיעור בהלכות סת"ם לסופרים, וכן קורס לסגירת ושיפוץ בתים של תפילין.

שד

במקרה שנדבקו אותיות שי"ן ורי"ש בדיבוק קל, מותר להפריד מפני שרואים שי"ן דבוק לרי"ש.

שד

אולם במקרה שהדיבוק עבה, הורה מו"ר שליט"א שאסור להפריד, ואף שנדמית במבט ראשון כשי"ן דבוקה ברי"ש, מ"מ במבט מעמיק יש לרי"ש צורת דל"ת כזו **ך** שהיא כשרה לדל"ת בלי פקפוק למרות שהיא עגולה למעלה (ראה דוגמת כתי"ק מהר"ם זבארו זצ"ל).⁽¹⁾

ויש להוסיף דה"ה אם נדבק למעלה כזה **שד** דאסור להפריד משום ח"ת דאין לנו ראייה דאינו ד' כזו **ך** ודומיא לשני בת"ין שנידבקו כזה **בב** שהדבר שמואל סי' פ"ט פסל (מחמת שלבית השני אין בירור שאינו כ' שדבוק לב' עם מושב ארוך וכן העלו המק"מ והשע"ת ועוד. אבל אם יש פגימה כזו **בב** המוכיחה על צורת הב' השנייה, מותר להפריד. ואין צריך רוב לפגימה אלא כל שברור לנו שזו ב' סגי. ובמקום ספק ישאל לתינוק.

אג

אות נו"ן שנדבקה ברגל הא' (דבר המצוי מאוד) מותר להפריד. כיון ששתי האותיות ניכרות היטב.

אג

אולם אם נדבק הנו"ן ברגל הא' ע"י קו המחבר צריך לשים לב שקו זה אינו משנה את צורת הנ' לאות ג' ויפסל והפרדתו ח"ת, ובמקום שהקו המחבר הוא קטן מאוד ורק ספק אם נשתנה לאות ג' ישאל תינוק (אין צריך לכסות גוף הא').

אג

כיוצא בזה אות נו"ן שנדבקה ברגל הה'. זה גם דבר המצוי וצריך לשים לב, כי הרבה פעמים ובפרט בה' ספרדית נדמה לאות ג' שנכנסה בתוך ר' או ד' ופסול.

אג

אולם אם נדבק הנו"ן לרגל הה' באופן שלא משווה לו צורת ג': כשר. ובמקום ספק ש"ת. ואין צריך לכסות גוף הד'.

הערות

1) ועיין במשנה"ס עמוד ל"ד ס"ק ה' שהביא את שו"ת בית שלמה (יו"ד סי' קע) דאם בתחילת העיין לא נראה שנשתנה האות מצורתה ורק אחר העיין יפה נראה שנשתנה דיש לפסול כיון דאחר העיין נראה האמת.

2) ועיין במשנה"ס עמוד ל"ד ס"ק ה' שהביא את שו"ת בית שלמה (יו"ד סי' קע) דאם בתחילת העיין לא נראה שנשתנה האות מצורתה ורק אחר העיין יפה נראה שנשתנה דיש לפסול כיון דאחר העיין נראה האמת.

בישנת הסופרים: הליכות והנהגות לסופר. מאת הרב שי מנדלאוי מו"צ בבית ההוראה "יד רפאל".

יב. גזרו על יריעות ס"ת לטמא את הידים, כי היו משימים הספרים עם התרומה והיו עכברים אוכלים הספרים. וזה טעם גזרת חז"ל. ואף על פי שאין תרומה ואין טומאה נוהגת בזמן הזה, מכיון שגזרו שיטמאו את התרומה כדי שלא יבא לידי זה ששימו הספרים עם המאכלים שלא יאכלו העכברים את הספרים, לכן אף בזמן הזה לא ישים אדם יריעות אצל אוכלים כדי שלא יאכלו העכברים הספרים. וכתוב (דברים י"ב ד') לא תעשון כן לה' אלהיכם, שלא יגרום אדם שימחק השם דוגמת כל מום לא יהיה בו (ויקרא כ"ב כ"א) שלא יגרום שיהיה בו מום בקדשים כך לא יגרום שתמחק הכתיבה שהיא קודש והשם קודש. וה"ה לכל הסת"ם שלא יהיו אוכלים בסביבתו.

יג. אין להעמיד שלחן הכתיבה וכן הסת"ם כנגד בית הכסא.

יד. אין לקנח עם בגד מלוכלך דיו שנשפך על הקלף שכותב עליו סת"ם.

טו. על הסופר להיזהר מאוד באם יש ס"ת או יריעות באותו מקום הקרוב אליו שלא יפיח לידם. ואם חפץ לישון שינת קבע (בחדרי סופרים או אם כותב בביתו) יכסה היריעות בבגד או בד.

בהמלצת הרבנים:

הרב יעקב תופיק שליט"א.

בברכת התורה

א.ג.ו.ל.א.ס.ט.
א.ד.י.ט.כ.ו.

הרב זמיר כהן שליט"א.

בברכת התורה

לאי כחן
זמיר כהן

הרב יוסף ועקנין שליט"א.

ב.ק.א. ד.א.מ.י.א.ב.

יוסף ועקנין

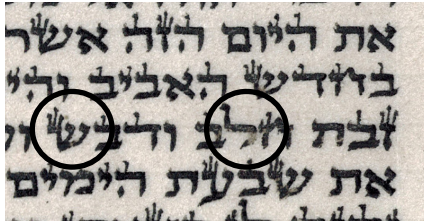

וראיתם אותו:

בעיות בסת"ם שהגיעו אלינו לבדיקה:

תפילין מכתיבת מומחה שנשברו בו כמה אותיות.

[בצילום לא ניכר כ"כ]

מבצעי חודש אלול!

הכשרת סופרים.

מכירת ספרי תורה
תפילין ומזוזות
ברמות גבוהות.

מפעילות המכון:

הפצת חומר תורני
בענייני הסת"ם.

* בדיקת תפילין 180 ש"ח במקום 200 ש"ח.

* רצועות שחור מב' צדדים עבו"י 200 ש"ח
במקום 220 ש"ח.

* בדיקת מזוזה 18 ש"ח במקום 20 ש"ח.

רחוב הר"ן 6 כיכר העיר (בחניה, מעל יש חסד) ביתר עלית.

שעות פעילות: בימים א' - ג' - ה' 16:00 - 19:00 בימים ב' - ד' 16:00 - 17:30

פלא' 052-7657370

